

Слово 'і ЧАС

2'93

*Прекрасне слово,
але що в ньому,
як не від серця
йде воно?*

*Василь
Мисик*

В НОМЕРІ

Духовний ка-
мертон Василя
Симоненка.

Із спогадів про
Леся Мартови-
ча.

Олекса Влизь-
ко: трагедія
віри.

Листування Ма-
ксима Горького
з Володимиром
Винниченком.

Оксана Ляту-
ринська: ніж-
ність жінки-во-
йовниці.

«Інтебмовсегії».
Повернення із
забуття.

4. Ідейним стимулом для них була література Наддніпрянської України 20-х років та український революційний футуризм Михайля Семенка. Мабуть за те, що Семенко був незалежних поглядів та бунтарського характеру, його уподобав собі Я. Цурковський. Звідси, либонь, з його футуризму походить динаміка, інтелектуалізм, інвективність і монументалізм творця поеми «Збентежений літак».

5. Поети Євген Бунда, Анатоль і Ярослав Курдидики, Іван Ковалишин, Теофіл Небожук, Ярослав Цурковський послідовно творили в авангардистському дусі, інспірувалися спадщиною українських і польських неоромантиків, музою Артура Рембо, П'єра Люїса, символізмом Павла Тичини.

6. Вони створили свій власний стиль і окремий напрям в західноукраїнській літературі — парафутуризм.

7. Створивши нову модель поетичної образності і лексичної структури, відправної ідейно-етичної концепції, зображуючи людину на тлі нової технічної цивілізації і використовуючи міську говірку, вони одверто заперечували описовість в поезії, штучний пафос, сентименталізм.

8. Теоретичну основу функціональності парафутуризму опрацював Ярослав Цурковський.

9. Бергсонівський інтуїтивізм, можливо, найчіткіше виявився в його поезії «Збентежений літак» (1928), де поетичне ремесло трактується як художній синтез потоку свідомості, блискуче реалізований у формі спонтанно-рвучких вибухів великої кількості образів незвичайної майстерності і експресивних ефектів.

10. Однак творам Я. Цурковського бракує змістової стрункості і логічної послідовності. Окремі добре відшліфовані частини не дають цілісної мозаїчної картини. Творча стихія вийшла з-під контролю і розмила структуру композиції.

11. Західноукраїнська авангардна поезія, парафутуризм як її складова частина, зв'язувала Західну Україну зі всеукраїнською, а навіть європейською революційною поезією, урізноманітнювала її тематично і розвивала її поетику.

12. Належне освоєння їх спадщини сучасним поколінням українських авангардистів у всьому творчому діапазоні ще попереду. А для цього потрібно, щоб вийшли їхні твори.

м. Львів

Василь Скрипка

ОДИН ВІРШ

Безмірний розпач охоплює, коли подумаєш, як рано пішов з життя Олександр Григоренко (1938—1962). А може, в тому короткому житті є й свій космогонічний смисл. Плин часу доносить до нас світло одного вірша, що, ніби в кодограмі, відбиває образ поета.

Його арештували в армії (було достатньо причілок в СРСР, як елементів у таблиці Менделєєва), щоб посадити людину в тюрму. В листах, які писав солдат, віднайшли нібито націоналізм і на підставі відповідної статті кодексу — антирадянська пропаганда і агітація — забрали. Сидів у мордовських таборах з 1959 по 1961 р.

1962 року втону в Дніпрі.

Деякі твори О. Григоренка на межі 60—70-х рр. друкувалися в кварталнику «Поезія». А цей — уперше.

Ти мене полюбиш не за пісню,
Ти мене полюбиш не за вроду,
Ти мене полюбиш за залізну
Відданість вкраїнському народу.
А коли я душу буревісну
Переллю в живе життя твоє,
Ти мене полюбиш і за пісню,
І за вроду — яка вже не є.

У нашій історії духовності бувало відсторонювали навіть Бога перед Україною як символом віри... Згадаймо Шевченкове: «Я так люблю, я так люблю мою Україну

убогу...», М. Вороного «Ти не моя», В. Сосюри, що «прокляв і Бога й небо, аби тобі був слухний час» (вступ до поеми «Мазепа»), а чи М. Вінграновського з «Ночі Івана Богуна» — «Не вірю в Бога — в Україну». Це так, як бувало і з Степаном Бандерою: «Спершу Україна, а потім Бог» (за спогадами сестри Володимири так ніби він докинув батькові священникові). Та ж Григоренко якось по-новому, схвилювано і динамічно, висловив своє естетичне кредо.

Матері зі смертю Сашка ясна днина обернулася на темну ніч. Він був її дитиною від другого чоловіка: першого, як і двійко дітей, забрала лиховісна система. Сама вона з-під Кременчука. Роботяща і вийшла за роботящого парубка. Працювали з темна до темна, і дітки пішли. А тут колективізація. Забрали їх обох, бо хата їхня нова сподобалася якось активістові. Діток кинули в чийсь стару хату із вибитими вікнами. А голова колгоспу сказав: «Як хто візьме дітей, в Сибір відправлю». Так і сиділи ті дітки. В селі потім говорили: як хто кине жменьку околоту чи соломи, то старшенький все дивиться, чи не знайдеться зернинка. Так вони і захолюнули. Чоловіка поглинула сталінська січкаря. А вона, Євдокія Сидорівна, спочатку валила ліс, а потім працювала на кухні — з нічого варила та ще й смачно, то її й тримали за куховарку.

Розповідала мати: як тільки ще в Кременчуці посадили у в'язницю, то 8 днів не давали ні їсти, ні пити. Каже, то була, власне, не в'язниця, а концтабір, тільки тоді цього слова не знали. Як де передадуть комусь відро з водою через огорожу, то активісти в шкірянках чатують, поки людина припаде до відра, а тоді б'ють по чеберку, й воно летить разом з вибитими зубами...

На лісоповалі познайомилася нещаслива жінка з Явтухом Антоновичем, майбутнім батьком Сашка. В сумнозвісному 37-му повідпускали багатьох, щоб звільнити місця для нової хвилі «ворогів народу». З чоловіком домовилася: поїде додому, знає, чи хтось залишився з рідних. Не знайшла жінка в селі нікого і поїхала в Бородаївку (В.-Дніпровського р-ну Дніпропетровської обл.) виховувати чоловікових двох дітей. А там і Сашко знайшовся. Нове лихо — війна: пережила, дітей зберегла, чоловіка з фронту діждалася. А сина — кришталь кривавої сльози — не вберегла...

м. Кривий Ріг

Б. Б. Лобач-Жученко

ДВА ЛИСТИ ВІКТОРА НЕКРАСОВА

Як відомо, листи до Віктора Некрасова, як і інші папери з його особистого архіву, який залишався на його квартирі після примусової еміграції письменника, ще не вдалося відшукати. І листи самого автора повісті «В окопах Сталінграда» теж поки що не зібрані й не видані, хоча, безумовно, становлять неабиякий інтерес.

Приводячи до ладу свій епістолярій, я знайшов два листи, Некрасова 1963 року — відповідь на мої два листи до нього, копії яких зберігались в окремій папці. Тому до кожного з його листів я передую свої (пропустивши дещо) — це дозволить скоротити коментарі. Ось перший.

«Москва, 26 ноября 1962 года. Уважаемый Виктор Платонович! Прочитав Ваш рассказ «Санта Мария или Почему я возненавидел игру в мяч», я проникся к Вам искренней симпатией и решил написать несколько строк. Есть же, — подумал я, дойдя до эпизода покупки игрушки на последние доллары, — среди писателей настоящие ценители морской романтики, для которых изорванные штормом паруса и срубленные по приказанию капитана мачты, дым морских сражений и плавающие обломки рей и марсов, коралловые атоллы и ледяные горы, суда для перевозки невольников и современные лайнеры не являются лишь благородным материалом для толстых исторических книг во славу русского оружия или о «мореходах-землепроходцах».

А когда прочитал о возникшем у Вас желании попасть на баркентину библиотекарем¹, родилась дерзкая мысль: а не пригласить ли Виктора Некрасова старшим матросом на «Ленинград»?